מי לא מודה רבי עקיבא דצריך אימלוכי. הלכך לענין מעילת שליח ולאי כיון דצריך אימלוכי ולא ממליך אדעתא דנפשיה קעביד ובעל הבית נמי סמיך דכל כמה דלא מימליך לא יתן להם כסף הלכך לא עשה שליחותו אבל לענין נדריה כיון דבכלל ליסניה הוא דהא מימליך עליהם שליחא נודר אמאי סמיך אלא ולאי בכולהו אסר נפשיה: **איסמר שמעתא קמיה דרבא.** מאי דמתרץ אביי מתניתין דמעילה אליבא דר"ע ואמר להון שפיר אמר נחמני היינו אביי וקרי ליה הכי לפי שנתגדל בבית רבה בר נחמני: **מאן תנא דפליג עליה דרבי עקיבא וכו' ומותר בראש וברגלים וכו'.** דכיון דצריך שליח לאימלוכי עלייהו ליתנהו בכלל בשר סתמא: **כגון שהקיז דם.** קודם נדרו וכיון שכן לא נתכוון לאסור בשר דגים דהא בלאו הכי לא אכיל מייניהו דהא קשו להקזה: **אי הכי אפילו עופות נמי לא אכיל.** ולישתרי בהו נמי ואמאי קתני אסור בעופות: **דסכר.** הקזה של כתפים: **דאפשר על ידי שליקה.** כשהן שלוקים הרבה לא מזקי ליה: **גו"ן סמ"ך עי"ן.** סימן היה עושה מאותיות של אלפא ביתא: **בסוף אוכלא.** סוף החולי: ולענין הלכה קיי"ל כרבי עקיבא דכל מידי דממליך עליה שליחא מייניה הוא דהא סתם לן תנא בפרק כל הבשר (חולין דף קד.) כרבי עקיבא אע"ג דלא ידעינן מי מחלוקת ואח"כ סתם או סתם ואח"כ מחלוקת אפ"ה נקטינן כוותיה מדא דמחמיר ועוד דהא מפרש בגמ' דמאן דפליג עליה דר"ע יחידאה הוא דהיינו רשב"ג וקיי"ל[ה] הלכה כר"ע מחבירו. הלכך הנודר מן הבשר אסור בכל מיני בשר ובעופות ובדגים כל שלא הקיז דם ולא כיצין ליה עייניה מיהו דוקא באתרא דמימליך שליחא עלייהו אבל באתרא דלא מימליך עליה מותר דכל מידי דלא ממליך עליה לאו מייניה הוא. וזה שלא כדברי הרמב"ם ז"ל שכתב בפרק תשיעי מהלי' נדרים [הל' ו] דדגים לא מתסרי אלא באתרא דמימליך שליחא עלייהו ועופות מיתסרי בכל דוכתא. והוא מן התימה דבגמרא משוינן להו הילכך תרוייהו לא מיתסרי אלא באתרא דמימליך שליחא עלייהו וכשלא הקיז דם ולא כיצין ליה עייניה אבל הקיז דם וכיצין ליה עייניה אע"פ שאסור בעופות מותר בדגים. מיהו כי אמרינן דמותר בדגים כשהקיז דם וכיצין ליה עייניה לא שוו אהדדי דכשהקיז דם לא שרי בדגים אלא דוקא באוסר בשר על עצמו ליום ההקזה בלבד דכי האי גוונא אין דגים בכלל משום דבלאו הכי לא אכיל מייניהו ההוא יומא אבל אי אסר עליה בשר שמנה ימים או יותר דגים בכלל דאע"ג דלא איצטריך למסריינהו להוא יומא משום איגך דאיכא בשר מליח לא הוי הוכחה דאי לא תימא הכי אדקתני מותר בבשר דגים ליתני נמי ובבשר מליח דהוי רבותא טפי אלא ודאי כדאמרינן. ולענין חגבים בכל דוכתא שרו דלא ממליך עלייהו שליח כלל מדאמרינן דגים נמי עביד שליחא דממליך עלייהו ולא אמר דגים וחגבים. וכן כתב הרמב"ם ז"ל בפרק הנזכר שבכל מקום מותר בחגבים: מתני'

מי לא מודה רבי עקיבא דצריך אימלוכי איתמר שמעתא קמיה דרבא אמר להון [ו]שפיר אמר נחמני מאן תנא דפליג עליה דרבי עקיבא רבן שמעון בן גמליאל היא דתניא [א]הנודר מן הבשר אסור בכל מיני בשר ואסור בראש וברגלים ובקנה ובכבד ובלב ובעופות ומותר בבשר דגים וחגבים רשב"ג אומר הנודר מן הבשר אסור בכל מיני בשר ומותר בראש וברגלים ובקנה ובכבד ובלב ובעופות ואין צריך לומר בשר דגים וחגבים וכן היה רשב"ג אומר קרביים לאו בשר ואוכליהן לאו בר אינש [ו] אוכליהן כבשר לענין זביני לאו בר אינש מ"ש בשר עוף לתנא קמא דאסיר דעביד שליחא דמימליך עליה בשר דגים נמי עביד שליחא דאי לא משכח בישרא מימליך עליה דאמר [ב]אי לא משכחנא בישרא אייתי דגים וליתסרו אמר [ג]אביי [ב]כגון שהקיז דם דלא אכיל דגים אי הכי אפילו עופות נמי לא אכיל דאמר שמואל [ד]דמסוכר ואכיל בישרא דצפרא פרח לביה כצפרא ותניא אין מקזיזין [ה]לא על דגים ולא על עופות ולא על בשר מליח [ו]ותניא הקיז דם לא יאכל לא חלב ולא גבינה ולא ביצים ולא שחליים ולא עופות ולא בשר מליח שאני עופות דאפשר על ידי שליקה [ז] [ג]אביי אמר כגון דכייבין ליה עיניה דדגים קשין לעינים אי הכי אכיל דגים דהא אמר שמואל גו"ן סמ"ך עי"ן נונא סמא לעינים ההוא סוף אוכלא: מתני'

תרץ **מי לא מודה ר"ע דצריך אימלוכי.** שליח בבעל הבית ואע"ג דס"ל דמייניה הוא במילתא דצריך לאימלוכי הכי איבעיא ליה למימר שליח לבעל הבית רואה אתה שאתן להם כסף וכיון דלא ממליך לא עשה שליחותו ופטיר ושליח מעל אע"ג דסבר דמין בשר הוי: **נשמעתא.** האי תירוצא דקא ממתרץ אביי: **כלו מיני בשר.** בין בהמה ובין חיה: **אסור בראש וכו'.** דכל הני מיני בשר ניינהו ואפילו כבד: **רבן שמעון אומר מותר בראש וכו'.** דקסבר לאו מינא דבשר הס אבל בקרביים הכל מודו דמין בשר הוו הואיל ואית בהו שומן טפי מכל הנך מראש והכבד והלב והיינו דפליג עליה דר"ע דקא סבר כבד לאו מין בשר ור"ע סבר מייניה הוא: **וכן היה רבי שמעון אומר.** שמעתא אחריתי קרביים לאו בשר ואוכליהן לאו בר נש הוא. ואמרינן למאי הלכתא קרביים לאו בשר הוו הא אמרינן לעיל גבי נדרים אסור בכל מיני בשר ולא הוצרך קרביים וקא מתרץ דהאי אוכליהן לאו בר נש לענין זביני שהקונה קרביים בדמי בשר שיכול לקנות הבשר וקונה קרביים לאו בר נש הוא דבטלה דעתו אצל בני אדם: **דעביד שליח דמימליך עליה.** דכי לא משכח בישרא ממליך עליה דבעל הבית ואמר לא משכחנא בישרא אלא בשר עוף ולהכי אסור דמייניה הוא: **דגים נמי כו' ולישתרי.** ואמאי מותר בבשר דגים: **כגון שהקיז דם.** בשעת הנדר דכיון דלא אכיל דגים בההיא שעתא לא נדר אדעתא דדגים ולא ממליך עליה כלל: **אפי'** [ג] **דעופות נמי כו'.** דלאו אדעתא דעופות נדר ולא ממליך עליה הוא וכיון דלא אכיל עופות השתא ליתסרי: **שאני עופות.** שאפשר להו בתקנתא להקזה דאפשר לאכלן ע"י שליקה אע"פ שהקיז דם ומידי דמלי למיכל בשוס עניין נדר וממליך עליה ואסור: **כגון דכייבין ליה עייניה.** בשעת הנדר: **דדגים קשין לעיניים.** וכל מילי דלא הוה מצי למיכל לא נדר אלא אדעתא דמידי דמצי למיכל ולהכי [ד] אדגים שרי ומן העופות אסור: **גו"ן סמ"ך עי"ן כו' בסוף אוכלא.** בסוף החולי שכבר עבר זמן מרובה שהשש בעיניו דהתם סס טוב לכאב העיניים והאי דקא תני דגים קשים לעיניים בתחלת אוכלא כשהתחיל לחשוש בעיניו ובשעת הנדר הוה תחלת אוכלא: מתני'

דשוב אינו משיב את הנפש (שם). כגון דכייבין ליה עייניה. להכי אסור בבשר עופות (נ"א להכי אינו אסור בבשר דגים) דנדר מן הבשר ביומא דכייבין ליה עייניה שאינו אוכל דגים שקשין לעיניים, אבל כל מין בשר אפילו בשר עופות אכיל, הלכך נאסר בכל מין בשר שראוי לו לאכול ומותר בדגים (שם).

עין משפט נר מצוה

ד א ב מיי' פ"ט מהל' נדרים הל"ו סמג לאוין רמב טוש"ע יו"ד סי' רי"ז סעי' ח [וברב אלפס חולין פ"ח ד' רמז.]:

הגהות הב"ח

(א) גמ' ואוכליהן לאו בר אינש למאי הילכתא אוכליהן בבשר: (ב) שם רבא אמר כגון דכייבין: (ג) רש"י ד"ה אפילו עופות נמי וכו' דכיון דלא: (ד) ד"ה דדגים וכו' ולהכי בדגים שרי:

תוספות

אסור בראש וברגלים. דסבר רבי עקיבא דכל מאי דממליך הוי מייניה: **מותר בראש.** דסבר כתנא קמא דרבי עקיבא דממליך לא הוי מיניו: לענין זביני (לאו אינש הוא) דשביק בשר וחבין קרביים: שהקיז דם. דקשיא ליה הילכך מותר בדגים וחגבים: **עופות** נמי אין דרכם למיכל. ואמאי אסור בעופות: **שאני עופות דאפשר** ע"י שליקה. והא דאמר שמואל פרח לבו היינו ע"י אלי אבל דגים אין שלוק אין אלי קשה להקזה: סוף אוכלא. סוף החולי:

פירוש הרא"ש

מי לא מודה ר"ע דצריך אמלוכי. ומנעשה זה משיב ליה מינו שהרי על דבר שאינו מינו כלל אינו ממלך ומכל מקום לענין שליחותו לא משיב עשה שליחותו שהרי שיהה בדרך השליח לימלך עליו ואין לו לעשות בלא דעת המשלחו: **מאן תנא דפליג עליה דרבי עקיבא.** מה שם התנא דפליג על ר"ע במתני' אבל במעילה כולהו מודו: **אסור בכל מיני בשר.** בקר וצאן וחיה: **לאו בר אינש הוא.** אלא הדיוט: **אוכליהון כבשר לענין זביני.** מי שמניח בשר וקונה אלו: **כגון שהקיז דם דלא אכיל דגים.** ומסתמא לא נדר אלא מדבר שדרכו לאכול ביום נדרו: ע"י שליקה. דלא פרח לבו אלא כשאוכלהו אלי: **החוא בסוף אוכלא.** כשפסק כאב החולי:

מוסף רש"י

מי לא מודה רבי עקיבא דצריך אימלוכי. היינו טעמא דכי נתן להן כבד מעל מפני שנתן להן מדעתו, דמי לא בעי אימלוכי בנעשה"ב אם יתן להם כבד או לא וכיון דלא אימלך משום הכי מעל השליח, דכמי שנתן להן מדעתו דמי, ולא משום דאמרינן דתמי מילי ניעבו אלא מדא מילתא ניעבו (מעילה כ:). **שפיר קאמר נחמני.** היינו אביי דתריץ הכי אפילו כר"ע דמי לא בעי לאימלוכי (שם). מאן **תנא דפליג עליה דר' עקיבא.** דקסבר ליה דכל מילי דמימלך עליה שליחא תרי מילי ניהו (שם). **בכל מיני בשר.** בין בהמה וחיה, וקרביים שלהם הוו מין בשר לדברי הכל, לפיכ בהו שומן טפי מראש (ראמ"ה ורגלים והבן (ראמ"ה בשמה). **ומותר בראש וברגלים כו'.** אלמא דקסבר תרי מילי ניעבו (שם). **קרביים לאו בשר.** שמעתא אחריתי היא, אינן יפין לאכול כבשר, אע"ג דלענין נדרים הוו כבשר (ראמ"ה בשמה). **ואוכליהן לאו בר אינש.** כלומר האוכלן וקונה אותם בדמי שאר בשר, שאם יכול לקנות בשר בזוז ומייתי הבשר ולוקח ליטרא קרביים בזוז, לאו בר אינש אלא כל אדם (מעילה כ:). **דעביד שליחא דמימליך עליה.** ומין בשר הוא ולהכי אוסר (מעילה כ:). כגון שהקיז דם. משום הכי אסור בבשר עופות (נ"א מותר בבשר דגים) משום דביום הקזה עפקינן דנדר, דכי נדר בכל בשר שראוי לו לאכול בו ביום נדר, אבל שאינן ראוין לו בו ביום הקזה ודאי לא נדר כגון דגים (שם). **אי הכי אפילו עופות נמי לא אכיל.** לא רגיל אינש למיכל ביום הקזה ולא נדר מייה (שם). **דמסוכר.** שהקיז דם בכתפיה ואכיל כו', אלמא דלא אכיל בהוא יומא ולא נדר מייה (שם). **ולא על בשר מליח.** שנשתהה במלא שני ימים ולילה אחת,

מסורת הש"ס

א) [שבת עד.], ב) עי' תו"ת מהרי"ק שורש קט' מקשה כל כפל הלשון, ג) [במעילה כ: איתא רב פפא], ד) [גי' הערוך בערך סבר ד' דמסוכר ועי' ע"ז כט. תלא ע"ז כט. ד"ה שני לדג], ה) ע"ז כט. ד"ה שני לדג], ו) ע"ז כט. ע"ש היטב, ז) [במעילה שם איתא ר"פ וע"ש גם שאר שיעורים], ח) [עיתוכן מו:].

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

מתני' הנודר מן הדגן אסור בפול המצרי יבש. דכיון דמידגן שעושין ממנו דגן סגיאה ליה לר' מאיר דדגן מיקרי: **גמ' וכפרוץ הדבר.** מקרא הוא בד"ה. דבימי חזקיה לא היו זריזין להפריש תרומות ומעשרות עמד חזקיה ותקן שיביאו אותם בית ה' וכתיב וכפרוץ הדבר שנתחזקה וגברה תקנתו של חזקיה: **הרבו בני ישראל וגו' ואי אמרת דגן כל דמידגן משמע מאי וכל תבואת השדה.** דהא כל דמידגן הוו בכלל דגן ואם כן כל תבואת השדה בכלל: **לאיתויי פירות האילן וירק.** שאין עושין דגן מהן: **הכל מודים בנודר מן התבואה וכו'.** דלא"ג דתני לה במתניתין בלשון יחיד דברי הכל היא: **מהו דתימא תבואה כל מילי משמע.** מדמתרגמינן עללתא ועללתא משמע כל מילי דלאו דמידגן נקמן: **בר מר שמואל פקיד וכו' עללתא היכי מיקרית.** שלא היה לו לרבא ליטול אלא מעללתא שייחד לו [בר] מר שמואל: **אינו אסור אלא בחמשת המינין.** והוה סגיאה ליה לרב יוסף דכיון דעללתא תרגום תבואה הוא ממשת המינין בלחוד משמע: **עללתא כל מילי משמע.** דעללתא לשון גיאה והכנסה ושכח: **הדין מוגא דמי למוגא דבריה דרב יוסף בר חמא.** דמזיג על חד תלתא מיא דרבא הוא דאמר [ד] כל חמרא דלא דרי על חד תלתא מיא לאו חמרא הוא: **מאי דכתיב וממדבר מתנה.** נתכוון רב יוסף להזהיר רבא שיהא שפל רוח ביותר: כל

מתני' [ה]הנודר מן הדגן אסור בפול המצרי יבש דברי רבי מאיר וחכ"א [א]אינו אסור אלא בחמשת המינין רבי מאיר אומר הנודר מן התבואה [ב]אינו אסור אלא מחמשת המינין אבל הנודר מן הדגן אסור בכל ומותר בפירות האילן ובירק: **גמ'** למימרא [ג]דדגן כל דמידגן משמע מתיב רב יוסף [1]וכפרוץ הדבר הרבו בני ישראל [ראשית] דגן תירוש ויצהר וכל תבואת שדה [ג]לרוב וגו' ואי אמרת דגן כל דמידגן משמע מאי [ד]כפרוץ הדבר הרבו אמר אביי לאתויי פירות האילן וירק: ר' מאיר אומר הנודר מן התבואה וכו': אמר ר' יוחנן הכל מודים בנודר מן התבואה שאין אסור אלא מחמשת המינין תניא נמי הכי [ה] שוין בנודר מן התבואה שאין אסור אלא מה' המינין פשיטא מהו דתימא תבואה כל מילי משמע קמשמע לן דלא משמע כל מילי מתיב רב יוסף וכפרוץ הדבר הרבו בני ישראל כו' אמר רבא תבואה לחוד תבואת שדה לחוד בר מר שמואל פקיד דליתנון תליסר אלפי זוזי לרבא מן עללתא דנהר פניא שלחה רבא לקמיה דרב יוסף עללתא היכי מיקריא אמר רב יוסף ה) [ו]מתניתין היא ושוין בנודר מן התבואה שאין אסור אלא מחמשת המינין א"ל אביי מי דמי תבואה לא משמע אלא מחמשת המינין עללתא כל מילי משמע אהדרוהו לקמיה דרבא אמר הא לא קא מיבעיא לי דעללתא כל מילי משמע הדא הוא דאיבעיא לי שכר בתים ושכר ספינות מאי מי אמרינן כיון דפחתן לאו עללתא היא או דילמא כיון דלא ידיע פחתייהו עללתא היא אמרוה רבנן קמיה דרב יוסף אמר וכי מאחר דלא צריך לן אמאי שלח לן איקפד רב יוסף שמע רבא [ז]ואתא לקמיה במעלי יומא דכפורי אשכחיה לשמעיה דהוה קא מזיג קמיה כסא דחמרא אמר ליה הב לי דאמזיג ליה אנא יהב ליה וקא מזיג איהו כסא דחמרא כי קא שתי אמר הדין מיזגא דמי למיזגא דבריה דרב יוסף בר חמא אמר ליה הוא ניהו אמר ליה [ח]לא תיתיב אכרעך עד דאמרת לי פירושא דהדין מילתא מאי דכתיב [2]וממדבר מתנה וממתנה נחליאל ומנחליאל במות א"ל כיון שעושה אדם את עצמו כמדבר שהוא מופקר לכל תורה ניתנה לו במתנה שנאמר וממדבר מתנה וכיון שניתנה לו במתנה נחלו אל שנאמר וממתנה נחליאל וכיון שנחלו אל עולה לגדולה שנאמר ומנחליאל במות ואם הגביה עצמו הקב"ה משפילו שנאמר [3]ומבמות הגיא ולא עוד אלא [ט] ששוקעין אותו בקרקע שנאמר [3]ונשקפה על פני הישימון ואם חוזר בו הקב"ה מגביהו שנאמר

מתני' הנודר מן הדגן אסור בפול המצרי יבש. דכיון דמידגן שעושין ממנו דגן סגיאה ליה לר' מאיר דדגן מיקרי: **גמ' וכפרוץ הדבר.** מקרא הוא בד"ה. דבימי חזקיה לא היו זריזין להפריש תרומות ומעשרות עמד חזקיה ותקן שיביאו אותם בית ה' וכתיב וכפרוץ הדבר שנתחזקה וגברה תקנתו של חזקיה: **הרבו בני ישראל וגו' ואי אמרת דגן כל דמידגן משמע מאי וכל תבואת השדה.** דהא כל דמידגן הוו בכלל דגן ואם כן כל תבואת השדה בכלל: **לאיתויי פירות האילן וירק.** שאין עושין דגן מהן: **הכל מודים בנודר מן התבואה וכו'.** דלא"ג דתני לה במתניתין בלשון יחיד דברי הכל היא: **מהו דתימא תבואה כל מילי משמע.** מדמתרגמינן עללתא ועללתא משמע כל מילי דלאו דמידגן נקמן: **בר מר שמואל פקיד וכו' עללתא היכי מיקרית.** שלא היה לו לרבא ליטול אלא מעללתא שייחד לו [בר] מר שמואל: **אינו אסור אלא בחמשת המינין.** והוה סגיאה ליה לרב יוסף דכיון דעללתא תרגום תבואה הוא ממשת המינין בלחוד משמע: **עללתא כל מילי משמע.** דעללתא לשון גיאה והכנסה ושכח: **הדין מוגא דמי למוגא דבריה דרב יוסף בר חמא.** דמזיג על חד תלתא מיא דרבא הוא דאמר [ט] כל חמרא דלא דרי על חד תלתא מיא לאו חמרא הוא: **מאי דכתיב וממדבר מתנה.** נתכוון רב יוסף להזהיר רבא שיהא שפל רוח ביותר: כל

מי דמי תבואה לא משמע אלא מחמשת המינין עללתא כל מילי משמע אהדרוהו לקמיה דרבא אמר הא לא קא מיבעיא לי דעללתא כל מילי משמע הדא הוא דאיבעיא לי שכר בתים ושכר ספינות מאי מי אמרינן כיון דפחתן לאו עללתא היא או דילמא כיון דלא ידיע פחתייהו עללתא היא אמרוה רבנן קמיה דרב יוסף אמר וכי מאחר דלא צריך לן אמאי שלח לן איקפד רב יוסף שמע רבא [ז]ואתא לקמיה במעלי יומא דכפורי אשכחיה לשמעיה דהוה קא מזיג קמיה כסא דחמרא אמר ליה הב לי דאמזיג ליה אנא יהב ליה וקא מזיג איהו כסא דחמרא כי קא שתי אמר הדין מיזגא דמי למיזגא דבריה דרב יוסף בר חמא אמר ליה הוא ניהו אמר ליה [ח]לא תיתיב אכרעך עד דאמרת לי פירושא דהדין מילתא מאי דכתיב [2]וממדבר מתנה וממתנה נחליאל ומנחליאל במות א"ל כיון שעושה אדם את עצמו כמדבר שהוא מופקר לכל תורה ניתנה לו במתנה נחלו אל שנאמר וממתנה נחליאל וכיון שנחלו אל עולה לגדולה שנאמר ומנחליאל במות ואם הגביה עצמו הקב"ה משפילו שנאמר [3]ומבמות הגיא ולא עוד אלא [ט] ששוקעין אותו בקרקע שנאמר [3]ונשקפה על פני הישימון ואם חוזר בו הקב"ה מגביהו שנאמר

לא תיתיב אכרעך כו'. לפי שהגיס לבו שאל לו מקרא זה כדי להשפיל דעתו: **כמדבר שהוא מופקר לכל.** מלמד תורה בחנם לכל: **נחליאל.** [פ] נעשית לו התורה כמו נחלה: **ששוקעין אותו בארץ.** כמו [ו] המשקוף: מילקא

[ה] [מ"ק יג:], [ו] [ע' תוספות ר"ה יב. ד"ה תנא], [ז] [ל' ומעשר הכל לרוב וגו'], [ד] [בשאלתות פ' נשא סי' קכא אותא וכל תבואת שדה אמר אביי וכו' ומה תנן פי' הר"ן ד"ה הרבו], [ה] [ל' מתניתא], [ו] עירובין נד. [ע"ש כמה שיטויים], [ז] [קדושין לו: ושם נאמן וע' תוס' מיר כד: ד"ה אמר שמואל וכו' פירוש על זה], [ח] [גירסת הערוך בערך שקף ב' ששוקפין וכ"א בשאלתות פרשת נשא סימן קכא], [ט] [שבת עז.].

תורה אור השלם

1. וְכִפְרֹץ הַדָּבָר הִרְבּוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל רֵאשִׁית דָּגָן תִּירוֹשׁ וְיִצְהָר וּדְבַשׁ וְכָל תְּבוּאַת שָׂדֶה וּמַעֲשַׂר הַכֹּל לָרֹב הֵבִיאוּ:
דברי הימים ב לא ה
2. (יח) בְּאֹר חָפָרוּהָ שָׂרִים כָּרוּהָ נְדִיבֵי הָעָם בְּמְחֹקֵק בְּמִשְׁעַנֹתָם וּמִמִּדְבָּר מַתָּנָה: (יט) וּמִמַּתָּנָה נַחֲלִיאֵל וּמִנַּחֲלִיאֵל בָּמוֹת:
במדבר כא יח-יט
3. וּמִבָּמוֹת הַגַּיְא אֲשֶׁר בִּשְׂדֵה מוֹאָב רֹאשׁ הַפִּסְגָּה וְנִשְׁקָפָה עַל פְּנֵי הַיְשִׁימֹן:
במדבר כא כ

הגהות הב"ח

(א) גמ' תניא נמי הכי ושוין: (ב) רש"י ד"ה ר' מאיר וכו' בכל מין דמידגן דדגן משמע: (ג) ד"ה אמר אביי לעולם דגן כל דמידגן משמע הס"ד ואח"כ מ"ה מאי וכפרוץ וכו' מדי דמידגן הס"ד ואח"כ מ"ה דלא משמע כל מילי אלא: (ד) ד"ה ותבואת וכו' ממשת מינין קאמר ואיקרו תבואה הס"ד: (ה) ד"ה מתניתא שנעשה לו: (ו) ד"ה ששוקעין כו' כמו השקוף. ר"ב ע"ז בפירושו סוף דף ט:

מוסף רש"י

הדין מיזגא דמי למיזגא דרבא כו'. רב יוסף פגי נהול הוה ולא היה רואה וסברו בטעם היין שהוא מזגו, לפי שהיה מכיר רב יוסף במזגו של רבא מתחלה שהיה נקי ליתן מים במלה (ערובין נד.).

תוספות

מתניתין אסור בפול המצרי. דכל מידי דמידגן שמעמידין אותו בכרי נקרא דגן: ובפרוץ הדבר. פסוק הוא בדברי הימים שמיתן חזקיהו שיביאו המעשרות לאוצר לבית המקדש וכפרוץ מקצתו הרבו בני ישראל מעשר דגן תירוש ויצהר וכל תבואת שדה לרוב והשתא מ"ד דכל תבואת שדה כלומר כגון פול המצרי אסיפא דקרא סמוך דכתיב כל תבואת שדה לרוב ומי דגן כל מילי דמידגן משמע ל"ל למיכתב כל תבואת שדה ומכי דדגן דכתיב באורייתא מעשר דגנך לא משמע אלא ה' מינין מיהו הוה דדברי הימים משמע כל מילי דאי כלשון ב"ש משמע כל מידי דמדגן הוה נמי משמע כל מילי: הכל מודים. אפילו רבנן שאין אסור אלא מה' מינין: כתיב רב יוסף. וה"ה לרבי מאיר דמתני' מותיב ואמר אביי לאתויי פירות האילן וירק: תבואת שדה לחוד. דודאי משמע כל מילי: עללתא. כל מין דמידגן משמע: הא לא מיבעיא ליה. דכל פירות אקרי עללתא כל דבר אוכלין מקרי עללתא וכן שאר נכסים דעללתא מידי הוה בעין משמע כי קמיבעיא ליה שכר בתים שכר ספינות מי אמרינן כיון דבתים וספינות פוחתים בכל יום ומשתנים לאו בכלל עללתא דעללתא משמע מידי דמשבח ולא מידי דפוחת: או דלמא כיון דלא ידיע פחתייהו. פי' שפוחתין מעט מעט וזמן מרובה ה"ל [מידי] דמשבח ואיקרי שפיר עללתא: שיהא מופקר לכל. שיהיה מלמד תורה לכל: ששוקפין. לשון איסקופה הגדלסת:

פירוש הרא"ש

מתני' אסור בפול המצרי יבש. דדגן כל מיני דמידגן משמע שעושין ממנו כרי והגודל מן הדגן אסור בכל מיני קטניות שעושין מהם כרי: גמ' וכפרוץ הדבר. מקרא הוא בדברי הימים על חזקיהו שתקן לעשר מפירות ירק וכאשר נתחזקה התקנה הרבו בני ישראל להביא מעשר מכל: אי אמרת דגן כל דמידגן

ה א ב ג מיי' פ"ע מהל' נדרים הל"ט טוש"ע יו"ד סי' רח סעי' יח:

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

כל גיז ינשא. אע"ג דלא כתיב גבי המי קרא דמנחליא במות דהא איהו [כתיב] בתורה והאי בנביאים אפי' הכי כיון דכתיב דהקב"ה משפילו כגיז מייתי ראיה שהמשפיל עצמו סופו לעלות כדכתיב כל גיז ינשא: ולענין הלכה בעין דרכא לא איפשיטא. הילכך לא גבי משכר בתים ושכר ספינות דיד בעל השטר על התחתונה אבל לגבי נדרים נקטינן לחומרא וכולן בכלל: **פניא הנודר מן הדגן אסור אף בפול המצרי יבש.** כיון דמדגן ור' מאיר קתני לה: **חילקא.** חטה נחלקת לב': **טרגים.** אחד לג': **טיסני.** אחד לד'. הכי אמר בפ' מי שהפך (מו"ק דף יג.): **ואם אמר גדולי שנה עלי אסור בכולן.** מיהו דוקא בשלא אסרן עליו אלא הזמן שהוא יכול לעמוד בו אבל לעולם לא הוי נדרא כלל שאי אפשר לו לקיימו: **ומים.** שלמו"ל בלע"ז:

ומוסר בכמהין ופטריות. דלאו פירות הארץ נינהו. מיהו בכלל גידולי קרקע איתנהו כדמפרש ואזיל: **ועל כמהין ופטריות אומר שהכל נהיה בדברו.** אלמא לאו גידולי קרקע נינהו דהא תני ברייתא דבריתא על דבר שאין גידולו מן הארץ אומר שהכל נהיה בדברו: **מירבא רבו מארעא.** ולפיכך כי אמר גידולי קרקע עלי אסור בכמהין ופטריות מיהו עיקר יציקתם מאוירא יצקי ומש"ה מצרך עלייהו שהכל: **תוספתא** (פ"ד ה"ט) הנודר מן התירוש אסור בכל מיני מתיקה ומותר ביין. וגרסינן עלה בירושלמי[ט] כמאן דאמר הלכו בנדרים אחר לשון בני אדם כלומר שדרכן לקרות תירוש לדברים המתוקים ולא ליין כרש כמאן דאמר לא הלכו בנדרים אחר לשון בני אדם המורה קראה אותו תירוש תירוש זה יין. הילכך אנן דמשתעינן בלשון לעז אם נדר מן התירוש בלשון הקדש אסור ביין ומותר בכל מיני מתיקה דאנן לא קרינן תירוש אלא ליין בלשון תורה. ותנן בפ' בכל מערבין (עירובין דף ל.) הנודר מן המזון מותר במים ומלח והוינן בה מים הוא דלא איקרו מזון הא כל מידי איקרי מזון לימא תיהוי תיובתיה דרב ושמואל דרב ושמואל אמרי תרוייהו אין מברכין בורא מיני מזונות אלא על ה' המינים בלבד אמר רב יוסף באומר כל הזן עלי דכה"ג אסור בכל דבר חוץ ממים ומלח אבל הנודר מן המזון אינו אסור אלא מה' מינין: **מתני' מוסר להתכסות בגיזי צמר.** שאינו במשמע [אלא] לבישה: **הכל לפי הנודר.** לפי מה שהיה ענין הנודר בשעת הנדר ועל איזה ענין נדר: **גמ' פונדא.** חזור חלול: **סקרטיא קטבליא.** כולם מיני מלבושים של עור וכדמפרש מאי סקרטיא דתנא דלא חלוק של עור שלובשים העבדים על בגדיהם: **עבה.** בשבת ולא אמרינן משוי הוא. ולא שק ממש אלא כעין שק דהא תני בסיפא הרועים יוצאין בשקים: **פניא דילא א"ר יהודה וכו' והלר.** שהמלבוש היה לר ונלטער בו. ומסתברא לי דבריתא פליגא אמתני' בסברא דרבי יהודה דתנא דמתניתין סבירא ליה דרבי יהודה מודה לת"ק דכל היכא דליכא הוכחה לבישה משמע ולא טעינה ורבי יהודה דבריתא משמע דסבירא ליה דלמשרי טעינה נמי בעי הוכחה אבל כל היכא דליכא הוכחה אסור אפילו בטעינה ומסתברא דכמתניתין קיימא לן הילכך סתמא לבישה משמע ולא טעינה אבל היה טעון ומתוך כך נדר אסור בטעינה ומותר בלבישה זהו מה שנ"ל. ודברי הרמב"ם ז"ל אינם כן בפ"ח מהלכות נדרים (הלכה ח): מתני'

שנאמר [1] כל גיא ינשא תניא [ח] הנודר מן הדגן אסור אף בפול המצרי יבש ומותר בלח ומותר באורז בחילקא בטרגים ובטיסני [ג] [א] הנודר מן פירות השנה אסור בכל פירות השנה ומותר בגדיים ובטלאים ובחלב ובביצים ובגוזלות ואם אמר גידולי שנה עלי אסור בכולן [ג] [ב] הנודר מן פירות הארץ אסור בכל פירות הארץ ומותר בכמהין ופטריות ואם אמר גידולי קרקע עלי אסור בכולן ורמינהי [ד] [ג] על דבר שאין גידולו מן הארץ אומר שהכל נהיה בדברו [ה] ותניא על המלח ועל הזמית ועל כמהין ופטריות אומר שהכל נהיה בדברו אמר אביי מירבא רבו מארעא מינק מאוירא ינקי ולא מארעא והא קתני על דבר שאין גידולו מן הארץ תני על דבר שאין יונק מן הארץ: **מתני'** [ד] הנודר מן הכסות מותר בשק וביריעה ובחמילה אמר קונם צמר עולה עלי מותר להתכסות בגיזי צמר [ו] הפשתן עולה עלי מותר להתכסות באניצי פשתן ר' יהודה אומר [ז] הכל לפי הנודר טען והזיע והיה ריחו קשה אמר קונם צמר ופשתים עולה עלי מותר להתכסות ואסור להפשיל לאחוריו: **גמ'** תניא הנודר מן הכסות מותר בשק וביריעה ובחמילה ואסור בפונדא ובפסקיא ובסקורטיא ובקטבליא ואנפליא ופליניא ומכנסים וכובע מאי איסקורטי אמר רבה בר בר חנה כיתונא דצלא תניא [ח] יוצאין בשק עבה ובסגום עבה וביריעה ובחמילה מפני הגשמים אבל לא בתיבה ולא בקופה ולא במחצלת מפני הגשמים [ט] הרועים יוצאין בשקים ולא רועים בלבד אמרו אלא כל אדם אלא שדברו חכמים בהווה: ר' יהודה אומר הכל לפי הנודר כו': תניא [י] כיצד א"ר יהודה הכל לפי הנודר [יא] היה לבוש צמר והצר ואמר קונם צמר עולה עלי אסור ללבוש ומותר לטעון היה טעון פשתן והזיע ואמר קונם פשתן עולה עלי מותר ללבוש ואסור לטעון: מתני'

חילקא. חטה שנחלקת לשנים: **טרגים.** לשלשה: **טיסני.** לארבעה. ולהכי שרי שכבר נשתנה החטה: **אסור בכולן.** דכולן גידולי שנה עיקר: **מוסר בכמהין ופטריות.** שגדלין נמי על העלים: **אסור בכולן.** דכמהין ופטריות גידולי קרקע נינהו. שלמו"ל בלע"ז: **אומר שהכל נ"ב.** מדקא חשיב בכלל שאין גידולו מן הארץ כמהין ופטריות אלמא דלאו גידולי קרקע נינהו: **מאוירא ינקי.** שאין לחם שרשים בארץ לפיכך אין מברכין עליהם כדבר שגדל מן הארץ: **והא קתני על דבר שאין גידולו מן הארץ.** והיינו כמהין ופטריות. אלמא אפי' מירבא נמי לא רבו מארעא: **שאין יונק.** דהיינו כמהין ופטריות דמאוירא ינקי: **מתני' חמילה.** כעין יריעה היא: **קונם צמר עולה לו'.** משמע מלבוש של צמר: **באניצי פשתן.** דדייק ולא נפיץ: **טען צמר ופשתן והזיע.** מחמת המשוי: **והיה ריחו קשה וכו': ואסור להפשילן לאחוריו.** לעשות משוי מאותן מיינן דבענין שנלטער נדר דהיינו לטעון ולא לכסות ולהכי מותר לכסות: **גמ' פונדא.** חזור חלול שחוגרין בו: **פסקיא.** פייטו"ל: **אסקורטיא.** מפרש לקמן: **קטבליא.** מלבוש של עור קשה שלובש על האסקורטיא: **אנפליא.** הוש"ש בלע"ז של עור: **פליניא.** סינר: **כיסונא דצלא.** מלבוש של עור: **סגום עבה.** מין שק הוא עבה טפי מיריעה: **יוצאין בשבת.** בכל אלו דברים: **אבל לא בתיבה.** שלא יכוף תיבה על ראשו ויצא דמשוי הוי: **ומוסר לטעון.** שלא נדר אלא ממלבוש שהרי היה מצטער ממלבוש: **והזיע.** מכובד משוי: **ואסור לטעון.** שלא נדר אלא כפי שהלר לו המשוי הילכך מותר ללבוש: מתני'

שנאמר כל גיא ינשא וגו'. קרא אחריתא הוא ודרש ליה אהאי קרא זה שהוספל כגיא ינשא: ומותר באורז. דאין עושין ממנו כרי: **בחילקא בטרגי' ובטיסני.** מילקא חטה שנחלקת לשנים: טרגים לשלשה. טיסני לארבעה. ואע"פ שקודם שנחלקו היה אסור בחטים עתה שנחלקו ליתנהו בכלל דגן ולא אסר עלמו אלא במה שנקראת חטה מיירי אי נמי הא דקתמר מותר שנחלקו קודם נדרו ויצאו כבר מכלל דגן: בכל פירות הארץ. פרי עץ ופרי האדמה: ועל הזומית. שלמו"ל בלע"ז: **מירבא מארעא.** קא רבו. מלחלוחית הארץ הם גדלים אע"פ שאינם נוגעים בקרקע: מתני' שק ויריעה וחמילה. מיני בגדים הם: מותר לבסות בגיזי צמר. שלא נתכוין אלא לבגדי צמר: הכל לפי הנודר. כיון שיהא שמתמת כובד משאו נדר מותר לכסות: גמ' **פונדא ופסקיא.** וכן כל אלו מיני מלבושים הם יש שהם של עור ויש שהם של בגד: יוצאים בשקים. בשבת ואין בהם משום משוי כי דרך לצאת בהם מפני הגשמים והוא הדין בלא בקופה. דלאו דרך מלבוש הוא אלא משוי: היה לבוש צמר והצר כו'. מתמת כובד המלבוש: היה טעון פשתן והזיע. והוא הדין נמי אם היה טען לבד וזיע:

עין משפט נר מצוה

ו א מיי' פ"ט מהל' נדרים הל' יב טוש"ע יו"ד סי' רין סעי' כב:
ז ב מיי' שם הל' יא טוש"ע שם סעי' כג:
ח ג מיי' פ"ח מהל' ברכות הלכה ח סמג עשין מז טוש"ע א"ח סי' רד סעי' ח:
ט ד מיי' פ"ט מהל' נדרים הל' טו טוש"ע יו"ד סי' רין סעי' כז:
י ה מיי' פ"ח מהל' נדרים הל' ח סמג לאוין רמב טוש"ע יו"ד סי' רין סעי' ח:
יא ו מיי' פ"ט מהל' שבת הל' יז סמג לאוין סה [טוש"ע או"ח סי' שא סעי' כח]:
יב ז מיי' פ"ח מהל' נדרים הלכה ח סמג לאוין רמב טוש"ע יו"ד סי' רין סעי' ח:

תורה אור השלם

1. כָּל גֵּיא יִנָּשֵׂא וְכָל הַר וְגִבְעָה יִשְׁפָּלוּ וְהָיָה הָעָקֹב לְמִישׁוֹר וְהָרְבָסִים לְבִקְעָה: ישעיהו מ ד

תוספות

חילקא. חטין כתושין מלוקין לשנים: **טרגים.** חד לתלתא: **טיסני.** חד לארבעה: **אסור בכולן.** דכמהין ופטריות בכלל גדולי קרקע הן [מירבא רבו מארעא]. כמהין ופטריות ולאו מארעא רבו ושפיר מיקרו גידולי קרקע אבל היציקה אלהם איתה אלא מאויר קרקע ולא מברכין בורא פרי האדמה: שק יריעה וחמילה. אינן בגדים הם: מותר להתכסות בגיזי צמר. שלא נתכוון לאסור אלא בענין שהיה מלבוש: רוחו קצרה. שמלבושן לר לו אינו אסור לו אלא בנדישה: **פונדא.** אבטנו חלול וככסות דמי: **פסקיא.** פייט"ל: **אנפליא.** קלגו"ן: **כיתונא דצלא.** פירוש מלבוש עור ויוצאין בשבת להגין מן הגשמים: **אבל לא בתיבה.** קטנה שעל גבי לאבתיבה: דאשו דמשוי הוא: והזיע. דמחמת כובד משאו והש"ה דברישא מני למיתני פשתן וכסיפא אמר:

הגהות הב"ח

(א) במשנה פשתן עולה: (ב) רש"י ד"ה סגום עבה. נ"ב והוא מזכר בפי"ל דנגעים משנה י"ל ושם משמע דהוא מין מרדעת:

לעזי רש"י

שלמוד"א [שלמוד"א]. מי-מלח (של שימורים). פיישולי"א. רצועה. הוש"ש [הושי"ש]. גרביים, נעליים קלות.

מוסף רש"י

שנאמר כל גיא ינשא. אף על גב דלאו גבי הני קרא כתיב, דהכי ליה דמי שבא לידי גיל, שהוספל, מחד ומתנשא (ערובין נד.). הרועים יוצאין בשקים. שמתכסין בהן מפני הגשמים. שקים, מלבוש שק (שבת סב.).

פירוש הרא"ש

שנאמר כל גיא ינשא וגו'. קרא אחריתא הוא ודרש ליה אהאי קרא זה שהוספל כגיא ינשא: ומותר באורז. דאין עושין ממנו כרי: בחילקא בטרגי' ובטיסני. מילקא חטה שנחלקת לשנים: טרגים לשלשה. טיסני לארבעה. ואע"פ שקודם שנחלקו היה אסור בחטים עתה שנחלקו ליתנהו בכלל דגן ולא אסר עלמו אלא במה שנקראת חטה מיירי אי נמי הא דקתמר מותר שנחלקו קודם נדרו ויצאו כבר מכלל דגן: בכל פירות הארץ. פרי עץ ופרי האדמה: ועל הזומית. שלמו"ל בלע"ז: **מירבא מארעא** קא רבו. מלחלוחית הארץ הם גדלים אע"פ שאינם נוגעים בקרקע: מתני' שק ויריעה וחמילה. מיני בגדים הם: מותר לבסות בגיזי צמר. שלא נתכוון אלא לבגדי צמר: הכל לפי הנודר. כיון שיהא שמתמת כובד משאו נדר מותר לכסות: גמ' **פונדא ופסקיא.** וכן כל אלו מיני מלבושים הם יש שהם של עור ויש שהם

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

מתני' מוסר בעלייה. שאין עלייה בכלל בית: **הנודר מן עלייה לו'.** דברי הכל אין בית בכלל עלייה: **גמ' ר"מ היא.** דאמר עלייה לאו בכלל בית היא: **דאי וכו'** (א). בבית אדם ובמקום בארעא הוי בית: עלייה דלא מיחבר בארעא לא הוי בכלל בית אדם ולהכי בעי קרא לרבויי דהואיל דסמיכא לקרקע הבית מטמאה: **האומר להבירו בית שבביתי אני מוכר לך מראהו עלייה.** משום דאמר בית בביתי משמע עלייה בתוך ביתי: **טעמא דאמר בית בביתי הא אם אמר בית סתם אין יכול להראות לו עלייה.** דאין עלייה בכלל בית: **לימא ר"מ היא.** דאמר אין [עלייה] בכלל [בית]: **אפי' תימא רבנן.** לא תימא עלייה ממש. (ב) מאי עלייה דקתני: **מעולה שבנכסיו.** הבית המשובח שבבתיו צריך ליתן לו היכא דקאמר בית בביתי. אבל אי הוה אמר בית סתם היה יכול להראות לו עלייה ממש דעלייה בכלל בית: **מתני' מוסר בדרגש.** דאין דרגש בכלל מיטה: **דרגש בכלל מיטה.** ואסור. אבל הנודר מן הדרגש דברי הכל אין המיטה בכלל דרגש: **גמ' ערסא דגדא.** מיטה שעורכין אותה למזל ואין שום אדם יושן עליה: **כשהן מכרין אותו.** (ג) לכ"ג כשהוא אבל (ג): **כל העם כו' יתיב עליה.** בתמיה מכלל דדרגש לאו ערסא דגדא הוא: **אלא יהבינן ליה.** משום דכתיב (ד) ויין למרי נפש. ה"נ אף על גב דכולה שתא לא יתיב עליה השתא יתיב: **לא היה כופהו.** ממש הכרעים מלמעלה: **אלא זוקפו.** שמעמידו על שני כרעיו ודיו: **ואי אמרת ערסא דגדא.** דמיטה משובחת היא כ"כ אמאי אין צריך לכפותה: **והתניא וכו'.** וזו נמי הואיל ומיטה משובחת היא צריך לכפותה אלא שמע מינה דרגש לאו ערסא דגדא הוא:

המיומדת

מתני' הנודר מן הבית מותר בעלייה דברי רבי מאיר וחכמים אומרים [א]עלייה בכלל הבית [ב]הנודר מן עלייה מותר בבית: **גמ'** מאן תנא [ג]בבית [ד]לרבות את [א] היציע בבית לרבות את העלייה אמר רב חסדא רבי מאיר היא דאי רבנן האמרי רבנן עלייה בכלל הבית למה לי קרא בבית לריבויא אביי אמר אפי' תימא רבנן בעיא קרא דסלקא דעתך אמינא [ד]בבית ארץ אחזתכם כתיב דמחבר בארעא שמיה בית עלייה הא לא מחבר בארעא כמאן אזלא הא [ה]דאמר רב הונא בר חייא משמיה דעולא [ו]בית בביתי אני מוכר לך מראהו עלייה טעמא דא"ל בית שבביתי אני מוכר לך אבל בית סתם אינו מראהו עלייה לימא רבי מאיר היא אפילו תימא רבנן מאי עלייה [ז]מעולה [ז]שבבתים: **מתני'** הנודר מן המטה מותר בדרגש דברי רבי מאיר וחכ"א [ח]דרגש בכלל מטה הנודר מן הדרגש מותר במטה: **גמ'** מאי דרגש אמר עולא ערסא דגדא אמרו ליה רבנן לעולא הא [ט]דתנן [י]כשהן מברין אותו כל העם מסובין על הארץ והוא מיסב על הדרגש כולה שתא לא יתיב עלה ההוא יומא יתיב עלה מתקיף לה רבינא מידי דהוה אבשר ויין דכולה שתא אי בעי אכיל ואי בעי לא אכיל ההוא יומא אנן יהבינן ליה אלא הא קשיא דתניא דרגש לא היה כופהו אלא זוקפו ואי אמרת ערסא דגדא הוא והתניא [כ] הכופה את מטתו לא מטתו בלבד הוא כופה אלא כל מטות שיש לו בתוך הבית הוא כופה הא לא קשיא

מידי

מתני' מן הבית מוסר בעלייה. דלרבי מאיר עלייה ליתא בכלל בית. ורבנן פליגי עליה דסבירא להו דעלייה בכלל בית מיהו מודו דהנודר מן העלייה מותר בבית: **דרגש.** מפרש בגמ': **מוסר ליבנם לחומה.** תוך אלפים אמה הסמוכים לעיר: **לעיבורה.** תוך שבעים אמה ושרייסם סמוך לעיר: **מן האגף ולפנים.** מסתימת הדלת ולפנים אבל מה שעומד לחוץ כשהדלת נועלת מותר בו: **גמ' בבית.** דכתיב בנגעי בתים דהיינו בבית ארץ אחוזתכם. לרבות את היציע כך היא הגירסא בנסתאות. ואמרו בתוספות דלא גרסי' ליה דהא בת"כ (ה) תניא איפכא בקירות הבית ולא בקירות היציע. ולפיכך כתב הרב ר' משה בר שמיאור ז"ל דלא גרסינן הכא יציע אלא צבוע כלומר בית צבוע במיני צבעונים ואלטריך לרבויי דסד"א גילף מנגעי בגדים שהצבועים אינן מטמאין בבגדים (ו) דכתיב אמר ופשתים (ז) מה פשתים שלא נשתנו אף אמר שלא נשתנה קמ"ל רבויא: **בבית ארץ בבית.** כלומר בית המחובר לארץ: **מראהו עלייה.** אם רצה מוכר אומר לו לזוקף עלייה מכדאי לך אע"ג דגריעא דיד לזוקף על המחתוכה: **לימא ר"מ היא ולא רבנן.** דלרבנן אע"ג דלא אמר בית בביתי אלא בית אני מוכר לך מראהו עלייה דהא לדידהו עלייה בכלל בית: **מאי עלייה מעולה שבבתים.** וה"ק מראהו עלייה ע"כ של מוכר דכיון דאמר ליה בית בביתי צריך לברור לו המעולה ודוקא דאמר בית בביתי הא אמר בית סתם לא אלא מראהו גרוע. והך מסקנא דהכא מחלפא אמסקנא דפ"ב דמנחות (דף קט:) דאמר התם שור בשורי הקדש הגדול הקדיש תור בתורי קאמר ואקשינן עליה מהא דאמר רב הונא בר חייא משמי' דעולא בית בביתי אני מוכר לך מראהו עלייה מאי לאו עלייה ממש ופרקי' לא מאי עלייה מעולה שבנכסיו מיתיבי בית בביתי אני מוכר לך נפל מראהו נפול עבד בעבדי אני מוכר לך מת מראהו מת ואם איתא ליחזי הי נפל והי מת אמר ליה לוקח קאמרת שאני לוקח דיד בעל השטר על התחתונה השתא דאתית להכי עלייה נמי דגריעא יד בעל השטר על התחתונה ולפוס הך מסקנא דאמרי' דעלייה ממש קאמר דגריעא משמע דליכא לאוקמה לדרב הונא כרבנן דאם כן למה לי בבית דקאמר אפי' בית נמי עלייה בכלל בית הוא ואי הכי אפשר דקיימא לן כר' מאיר. מיהו כתב הרמב"ן ז"ל דאפי' למסקנא דהתם הא דרב הונא כרבנן אתיא דאיכא למימר דהאי דנקט בית בבית ולא נקט בית סתם לא מיבעיא קאמר לא מיבעיא בית סתם דמראהו עלייה דגריעא אלא אפי' כי אמר בית בבית דבכי האי גוונא למעליותא משמע כדאמרי' התם הגדול הקדיש אפי' הכי גבי לוקח מראהו עלייה דגריעא הילכך כיון דאפוס מסקנא דהתם איכא למימר דמימריה דרב הונא כרבנן אתיא נקיטינן כוותייהו דעלייה בכלל בית. וכן פסק הרמב"ם ז"ל [פ"ט מהלכות נדרים הלכה ט"ו]: **ערסא דגדא.** נוהגין היו להציע מטה למזל הבית. גדא מזל ודומה לו בסוף פרק במה אשה יוצאה (שבת דף סז.) גד גדי וסנוק לא: **כשהן מברין אותו.** לכהן גדול [ל"ל למלך] שאיכא לו אכל. ומתני' היא בפרק כהן גדול: **כולו שתא לא יתיב עלה.** עד עכשיו לא יושב על אותו מטה שהרי מונחת היא לשר הבית והשתא דאכל הוא יתיב עלה מהיכא תיפוס לן: **נוטל קרביטיו.**

ממיר

העלייה ולכך אילטריך לרבות צבוע לפי שמצינו בנגעים בבגד אמר אם בתים דהיינו בית ועלייה מיהו בית הגרוע ואולית את הצבוע לפי שהוקשו נגעי בתים ונגעי בגדים והיינו פסוד לאמעבד כותל צבוע אילטריך לרבויי ושמא ה"נ גרסינן בבית לרבות הצבוע. הא דאמר רב הונא פרק בתרא דמנחות (דף קט:) בית בביתי אני מוכר לך מראהו עלייה ואמר עלייה זו מכרתי לך טעמא דא"ל בית בביתי ולא בית סתם דמשמע בית חשוב אבל אם אמר בית סתם בית מכר לו וקשה דלשם קאמר דעלייה דגריעא קאמר ויד בעל השטר על התחתונה א"כ מאי אירייא בית בביתי אפילו בית סתמא נמי כיון דהטעם תלוי ביד בעל השטר על התחתונה וי"ל דלשם נמי צריך לפרושי כיון דיד בעל השטר על התחתונה בבית סתם דמי ומראהו עלייה דגריע והכי נקט דאף כי אמר בית בביתי מראהו גרוע וא"כ בשמעתא ניחא כי [נמי] מראהו עלייה דגריעא אמאי כרבנן וה"ק בבית סתם מראהו עלייה בכלל בית ונקטו בית בביתי לרבותא דאפי' הכי מראהו גרוע והכא לא אם ה"ש לתרץ במסקנא דהתם ומיהו כפ"ד התם וה"ק נמי למסקנא דהתם נמי מפרשינן שפיר. הר"ם: **מותר בדרגש.** מפרש בגמרא ערסא דגדא ואינו בכלל מיטה סתם: **ערסא דגדא.** מיטה העשויה לכבוד ולמזל ואין יושבין עליה: **אנן יהבינן.** מי שמכרין לאותו: **ואי אמרת ערסא דגדא אמאי לא היה כופהו.** דבשלמא אי ערסא דגדא ניחא דגא בעי כפייה דדרגש העוד תלוי בגולגלות ודיו שיקוקו ויקפדו למעלה מתרכובותיו ולא יוכלו ליצא עליו: **כל מטות שיש לו בבית.** מפני כבודו:

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

מסורת הש"ס

(א) מנחות קח:, (ב) [ברכות י:], (ג) [נ"ל שבנכסיס], (ד) סנהדרין כ. מ"ק כז., (ה) שם ושם תענית ל:, (ו) [נ"ל נמלך], (ז) [משלי לא], (ח) [מצורע פרשה ו], (ט) [נגעים פי"ל מ"ג], (י) [ויקרא יג], (כ) הך תיבת בכפחים שיך אחר תיבת נקיר שמיה ע"ש קיש: וכאן נ"ל שבת סז.,

תורה אור השלם

1. כִּי תָבֹאוּ אֶל אֶרֶץ כְּנָעַן אֲשֶׁר אֲנִי נֹתֵן לָכֶם לַאֲחֻזָּה וְנָתַתִּי נֶגַע צָרַעַת בְּבֵית אֶרֶץ אֲחֻזַּתְכֶם:

ויקרא יד לד

הגהות הב"ח

(ה) רש"י ד"ה ר' מאיר וכו' דאי וכו' הס"ד ואמ"כ מ"ה בבית ארץ וכו' הוי בית עליה דלא הד"ת: (ב) ד"ה אפילו תימא וכו' ממש אלא מאי עלייה דקתני מעולה הד"ת: (ג) ד"ה כשהן וכו' אבל כל העם וכו' הס"ד:

הגהות הגר"א

[א] גמ' היציע. ע"ל הצבוע (ועי' ר"ן):

פירוש הרא"ש

מתני' הנודר מן הבית. אלא יכנס לבית: מותר ליבנם לעלייה. דלאו בכלל בית הוא: וחכמים אומרים עלייה בכלל בית. נראה דחכמים מודים בחדר ויציע דלא הוי בכלל בית הסמוכר את הבית לא מכר את החדר ואת היציע [ב"ב קפ.] אלמא בלשון בני אדם לא הוי בכלל בית: גמ' לרבות את היציע. לגבי נגעים מיתניא: ר"מ היא. ולהכי אילטריך קרא לרבויי דבלשון בני אדם לא הוי בכלל בית: לימא ר"מ היא. דמשמע מהא שאמר בית בביתי דמשמע בית כל דהו הא אמר בית סתם אינו יכול ליתן לו עלייה ומיהו כר"מ דאמר עלייה ליתא בכלל בית אי דלי רבנן אפילו אמר לו בית סתם נמי: מאי עלייה מעולה שבבתים. ודאי אם א"ל בית סתם מראהו עלייה אבל השתא דאמר ליה בית בביתי האי לישנא משמע לאפוקי עלייה דגריעא משום עלייה וריחה ואריך ליתן לו המעולה שבין שני בתים דהיינו בית ועלייה מיהו בית הגרוע שיש לו יכול ליתן לו והכי משיק בשלהי מנחות דיד בעל השטר על התחתונה: **ערסא דגדא.** מטה העשויה למזל הבית כדאיתא פ) בספחים גד גדי וסנוק לא כי שהא דעתיותא נקיר שמיה ומצוי בבית הסומכים אותו בנקיות לכך מכינים תמיד מטה מוצעת לנקיות: בשהיו מברין אותו. גבי כהן גדול [ל"ל מלך] מיתניא כשהוא אבל ומאכילים אותו סעודה לאשורה: **כל העם.** המכרין אותו: **ההוא יומא.** שיש לו להתנהג בהכנעה ומזיפות יתיב עליה: **דרגש לא היה כופהו אלא זוקפו.** כלומר מניחו כמו שהוא זקוף ואין לפרש זוקפו על לדו דא"כ הוה ליה למימר זוקפו ודיו כדקאמרינן לקמן גבי מטה שנקליטיה יוצאין ועוד לקמן ניחא שמן הדין היתה צריכה כפיה אלא שאינו יכול מפני הנקליטין הקבועין בה אבל הכא יכפה אם היא טעונה כפיה ואם אינה טעונה למה צריך לזוקפה:

עין משפט נר מצוה

יג א ב מיי' פ"ט מהל' נדרים הל' טו טוש"ע י"ד סימן ריד סעיף כח: [ג מיי' פי"ד מהל' טומאת צרעת הל' יג:]

יד ד מיי' פכ"א מהל' מכירה הל' יט טוש"ע מ"מ סימן רי סעיף יב בהג"ה:

טו ה מיי' פ"ט מהל' נדרים הלכה טו:

טז ו מיי' פ"ז מהל' אבל הל' ח ופ"ב מהל' מלכים הלכה ד:

יז ז מיי' פ"ה מהל' אבל יח סמג עשין לדבנן ב טוש"ע י"ד סימן שפז סעי' ג:

מוסף רש"י

לימא ר' מאיר היא. דאי רבנן למה לי למימר, פשיטא, אלא לר' מאיר אלטריך דאע"ג דאמר שאין עליה בכלל בית, היכא דאמר בית בביתי אפילו עליה משמע ומראהו עליה, דיד בעל השטר על התחתונה, ימא דאליבא דר' מאיר נקט למלתיה (ראמ"ה בשמו). אפילו תימא רבנן. ואלטריך דמאי עליה הבית המעולה, בבית בביתי משמע המיומד והחשוב שבכולן, ומיירי שהקנהו לו בכסף או בשטר מה לשון (שם). ערסא דגדא. מיהגין היו לעריך מטה ושלמן בבית ולא היו משתמשין בהן כלל אלא למזל הבית מונחת משום חיזוק. גדא, מזל, ודומה לו (שבת סז:) גד גדי וסנוק לא (סנהדרין כ. א). כולה שתא לא יתיב עלה. עד הנה לא ישב על אותה מיטה שהרי מונחת היא לעני הבית, ההוא יומא יתיב עלה. והשתא דאתנ הוא דעיגן לאותביה עלה, מהיכא תיפוס לן (שם).

תוספות

הנודר מן הבית מותר בעלייה. דעלייה אינה בכלל בית: בבית לרבות היציע בבית לרבות העלייה. הר"ר ה"ר יצחק הא דרשינן בקירות הבית ולא בקיר היציע ואמר הר"ם דהכך ברייתא אינה בת"כ וגרסינן לה הכי כנגע נראה לי ולא לאורי מכאן אמרו בית אפל אין פותחין לו תלונות לראות נגעו בבית להביא תגר הצבוע בבית להביא